МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Вченою радою факультету української філології та суспільних наук
Протокол № 5 від 31.01 2020 р.

Голова _____ (*Татаринов І.Є.*)

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Атестаційний екзамен з психології
(назва атестаційного екзамену)

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 053 Психологія
(код і напрям підготовки)

освітня програма Психологія: практична психологія
(назва освітньої програми)

Ізмаїл – 2020

ПОГОДЖЕНО:
Гарант освітньої програми

_____ А.В. Кічук
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:
кафедрою загальної та практичної психології
протокол № 7 від 09.01.2020

Завідувач кафедри _____ О.В.Запорожченко
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова ради з якості вищої освіти факультету
української філології та суспільних наук

_____ Н.О. Гончарова
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми: Запорожченко Олексій Володимирович, кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри загальної та практичної психології

Рецензенти програми: Котляр Людмила Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету права та лінгвістики Ізмаїльського інституту водного транспорту

© Запорожченко О.В.., 2020
© ІДГУ, 2020

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Метою атестаційного екзамену з психології є: перевірка рівня теоретичних знань з різних психологічних дисциплін; уявлень про методологію та методи дослідження психічних явищ; здатності до застосування теоретичних знань для розв`язування конкретних практичних завдань; визначення рівня відповідності фактичної підготовки здобувачів освітнього ступеню «бакалавр» стандарту вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія».

Завданнями атестаційного екзамену є: комплексна перевірка теоретичної та практичної підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 053 «Психологія»; оцінка рівня фахових компетентностей здобувачів, згідно з ОПП «Психологія».

2. ЕТАПИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ

2.1. Етапи проведення: в один етап

2.2. Форми проведення: усна

3. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ

3.1. Структура екзаменаційного завдання

Назва екзаменаційного завдання	Компетентності, що перевіряються	Результати навчання, що перевіряються
Завдання для перевірки фахових компетентностей зі спеціальності		
Теоретичні завдання № 1, 2.	ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології ФК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ. ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. ФК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.	ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв’язання. ПРН2 .Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань. ПРН10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника. ПРН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. ПРН15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Практичне завдання № 3.	ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. ФК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій. ФК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики. ФК 11.Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку	ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання. ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань. ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання. ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника. ПРН16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога. ПРН17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

3.2. Зміст екзаменаційних завдань

3.2.1. Теоретичні завдання № 1-2, які є складовою однієї з макротем із дисциплін «Основи загальної психології», «Психологічна служба в системі освіти», «Вікова та педагогічна психологія», «Соціальна психологія», «Основи клінічної психології», «Сучасні теорії психології особистості» тощо.

ПЕРЕЛІК МАКРОТЕМ:

1. Класифікація та характеристика психічного дизонтогенезу.
2. Загальні порушення психічних процесів.
3. Основи психосоматики.
4. Психологія поведінки, що відхиляється від норми.
5. Порушення опорно-рухового апарату.
6. Становлення нових напрямків в психології.
7. Розвиток вітчизняної психології.

8. Об’єктивні тести: вимір інтелекту і тести спеціальних здібностей.
9. Особистісні опитувальники.
10. Проективний метод як діагностична процедура.
11. Психічні пізнавальні процеси особистості.
12. Психологічна характеристика особистості в сучасній психології.
13. Предмет вікової психології і проблема психічного розвитку дитини.
14. Психологія дошкільного дитинства.
15. Психологія молодшого шкільного віку.
16. Психологія особистості підлітка.
17. Психологія ранньої юності.
18. Проблема спілкування та її вивчення в соціальної психології.
19. Проблема групи в соціальній психології.
20. Проблема особистості в соціальній психології.
21. Особливості прикладних досліджень в соціальній психології.
22. Розвиток психодіагностики.
23. Психодіагностика міжособистісних стосунків.
24. Емоційно-вольові процеси.

3.2.2 Практичне завдання №3, передбачає перевірку вміння розв’язувати конкретні ситуації, що виникають у процесі психологічного консультування і досягати позитивних результатів у наданні психологічної допомоги.

ПРИКЛАДИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ:

1) Проаналізуйте фрази консультанта та зробіть висновки з приводу директивності та недирективності використаного підходу. Які директиви належать кваліфікованому консультанту, які - некваліфікованому:

1. Вам обов'язково слід перевіритись у невропатолога.

2.Дивлячись на свого сина, ви щодня повинні думати про те, який він дорослий і самостійний: „Мій син сам справляється зі своїм життям!"

3. Додайте до свого арсеналу засобів реагування на труднощі - примирення з невідворотнім.

4. Будьте собою, врешті-решт!

6. Наведіть приклади вправ або ігор, які на вашу думку могли б посприяти розвитку емпатії. Поясніть ваш вибір.

2) Узагальніть ваші знання про етапне протікання консультативного процесу. Скільки і яких етапів ви б у ньому виділили? Продумайте психотерапевтичне завдання кожного вказаного вами етапу та зобразіть його піктограмою. Проаналізуйте піктограми, виберіть найбільш вдалі та створіть своєрідну «вулицю» розгортання консультативного процесу.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ

4.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Підсумкова оцінка атестаційного екзамену визначається як середньоарифметичне усіх оцінок за кожне екзаменаційне завдання, середньозважений бал переводиться за 100-бальною школою (див. табл. 1).

Приклад:

(4+4+5) :3=4,3=84

Результат фіксується у протоколі засідання атестаційної комісії.

Схема формування підсумкової оцінки

Оцінка за Теоретичне питання №1	*Оцінка за Теоретичне питання №2*	*Оцінка за практичне завдання №3*	*Середньозважений бал*	*Бали (за таблицею)*
4	***4***	***5***	***4,3***	***84***

Таблиця 1.

Таблиця переведення середньозваженого балу за 100-бальною шкалою

100-бальна	*сер. бал*	*100-бальна*	*сер. бал*	*100-бальна*	*сер. бал*	*100-бальна*	*сер. бал*	*100-бальна*	*сер. бал*
100	4,97–5,00	**80**	4,10–4,14	**60**	3,10–3,14	**40**	2,25–2,29	**20**	1,15–1,20
99	4,94-4,96	**79**	4,05–4,09	**59**	3,05–3,09	**39**	2,20–2,24	**19**	1,09–1,14
98	4,91–4,93	**78**	4,00–4,04	**58**	3,00–3,04	**38**	2,15–2,19	**18**	1,03–1,08
97	4,87–4,90	**77**	3,95–3,99	**57**	2,96–2,99	**37**	2,10–2,14	**17**	0,97–1,02
96	4,84–4,86	**76**	3,90–3,94	**56**	2,93–2,95	**36**	2,05–2,09	**16**	0,91–0,96
95	4,80–4,83	**75**	3,85–3,89	**55**	2,90–2,92	**35**	2,00–2,04	**15**	0,85–0,90
94	4,76–4,79	**74**	3,80–3,84	**54**	2,87–2,89	**34**	1,95–1,99	**14**	0,79–0,84
93	4,72–4,75	**73**	3,75–3,79	**53**	2,84–2,86	**33**	1,90–1,94	**13**	0,73–0,78
92	4,68–4,71	**72**	3,70–3,74	**52**	2,81–2,83	**32**	1,85–1,89	**12**	0,67–0,72
91	4,64–4,67	**71**	3,65-3,70	**51**	2,78–2,80	**31**	1,80–1,84	**11**	0,61–0,66
90	4,60–4,63	**70**	3,60–3,64	**50**	2,75–2,77	**30**	1,75–1,79	**10**	0,55–0,60
89	4,55–4,59	**69**	3,55–3,59	**49**	2,70–2,74	**29**	1,69–1,74	**9**	0,49–0,54
88	4,50–4,54	**68**	3,50–3,54	**48**	2,65–2,69	**28**	1,63–1,68	**8**	0,43–0,48
87	4,45–4,49	**67**	3,45–3,49	**47**	2,60–2,64	**27**	1,57–1,62	**7**	0,37–0,42
86	4,40–4,44	**66**	3,40–3,44	**46**	2,55–2,59	**26**	1,51–1,56	**6**	0,31–0,36
85	4,35–4,39	**65**	3,35–3,39	**45**	2,50–2,54	**25**	1,45–1,50	**5**	0,25–0,30
84	4,30–4,34	**64**	3,30–3,34	**44**	2,45–2,49	**24**	1,39–1,44	**4**	0,19–0,24
83	4,25–4,29	**63**	3,25–3,29	**43**	2,40–2,44	**23**	1,33–1,38	**3**	0,13–0,18
82	4,20–4,24	**62**	3,20–3,24	**42**	2,35–2,39	**22**	1,27–1,32	**2**	0,07–0,12
81	4,15–4,19	**61**	3,15–3,19	**41**	2,30–2,34	**21**	1,21–1,26	**1**	0,01–0,06

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Співвідношення національної шкали оцінювання

Підсумковий бал	**Оцінка за традиційною шкалою**
	екзамен
90-100	відмінно
89-70	добре
51-69	задовільно
1-50	незадовільно

4.2. Критерії оцінювання екзаменаційних завдань.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ПІД ЧАС АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Екзаменаційною комісією виставляються бали за відповіді 2-х завдань теоретичного блоку відповідно до наступних критеріїв:

Оцінка	Критерії оцінювання теоретичних завдань
5 балів	Здобувач має глибокі міцні й системні знання: може чітко сформулювати дефініції, використовуючи психологічну термінологію, вільно володіє принципами побудови психологічних знань, знає основні методологічні проблеми сучасної психологічної науки. Завдання розкрито на високому теоретичному і практичному рівнях, студент вільно орієнтується в теоретичному матеріалі, дає обгрунтовану відповідь на додаткові запитання, посилається на рекомендовану програмою наукову літературу, вміє показати значення теоретичних знань для вирішення практичних завдань.
4 бала	Здобувач демонструє досить ґрунтовні знання, але може припускати неточності у формулюванні, спостерігаються незначні мовленнєві та логічні помилки у відповіді. Студент демонструє сформовані вміння критично оцінювати різні методологічні позиції, що склалися в сучасній науці, застосовувати знання методології для аналізу різних психологічних теорій. У відповіді надано чіткі визначення психологічних понять різних підходів, виокремлено основні напрями дослідження даного питання, наведено прізвища дослідників та зазначено їх внесок в розробку даної теми, простежується зв’язок даної теми з іншими проблемами, наведено узагальнення у формі висновків. Але відповідь має певні неточності, помилки, або студент не може пояснити певні положення, не дає повної відповіді на додаткові запитання екзаменаторів, недостатньо встановлює взаємозв'язок теоретичних положень з проблемами психологічної практики.
3 бали	Здобувач в цілому знає програмний матеріал, може продемонструвати навички узагальнення, систематизації, пояснення теоретичних питань, але не вміє знаходити зв'язок між методологією, психологічною теорією та практикою. У відповіді надано більш-менш коректні визначення психологічних понять, виокремлено основні напрями дослідження даного питання, наведено прізвища дослідників та визначено їх внесок в розробку даної теми, наведено узагальнення у формі висновків. Але відповідь має суттєві неточності, помилки, можуть бути відсутніми пояснення певних положень, наводитися дані лише про один напрям дослідження даної проблеми. У відповіді простежується певна фрагментарність, без порушень загальної логіки викладення матеріалу, наводиться необхідна інформація, але без детального аналізу, без порівняння положень різних напрямів, без визначення методологічних основ теоретичного та практичного дослідження проблеми. Здобувач дає задовільні чи слабкі відповіді на додаткові запитання екзаменаторів.
2 бали	Здобувач погано знає основні теоретичні поняття, положення, концепції, його знання мають загальний, фрагментарний характер, не підкріплені прикладами. Студент має суттєві прогалини в теоретичних знаннях та практичних вміннях. Відповідь має фрагментарний характер, але простежується певна логіка викладання матеріалу; інформація надається в неповному обсязі; не наводиться достатня кількість прикладів теоретичних та емпіричних досліджень, не визначаються методологічні основи дослідження проблематики. Відповідь не містить порівняльного аналізу різних підходів до проблеми, не простежується історичний аспект вивчення питання. Відповідь містить суттєві неточності та помилки у формулюванні психологічних дефініцій, у визначенні основних теоретичних положень та закономірностей, в узагальненні наданої інформації. На додаткові запитання екзаменаторів здобувач не може дати коректної відповіді.
1 бал	Здобувач має дуже поверхневі знання; не володіє термінологією, не вміє наводити аргументи, послідовно доводити свою думку, але орієнтується в загальній проблематиці за цим питанням, може навести ілюстративні

	приклади. Відповідь носить дуже фрагментарний характер, відсутніми є узагальнення матеріалу у формі висновків, визначення необхідних теоретичних положень та закономірностей, пояснення їх на прикладах. На додаткові запитання екзаменаторів відповіді немає.
0 балів	Здобувач не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформовано; не вміє логічно та послідовно викласти матеріал з визначеної проблеми. Мовлення невиразне, обмежене, бідне, словниковий запас не дає змогу вербально оформити ідею. Відповідь не відповідає екзаменаційному питанню, чи здобувач взагалі не дає ніякої відповіді на питання.

Екзаменаційною комісією виставляються бали за виконання практичного завдання відповідно до наступних критеріїв:

Оцінка	**Критерії оцінювання практичного завдання**
5 балів	Здобувач демонструє всебічні, систематичні й глибокі знання програмового матеріалу, вільно володіє спеціальною термінологією, викладає матеріал послідовно, правильно застосовує теоретичні знання з усіх фахових дисциплін для розв'язання практичних завдань; уміє розробляти методику вирішення проблемних ситуацій, використовуючи при цьому новітні досягнення психології.
4 бала	Здобувач демонструє всебічні, систематичні й глибокі знання програмного матеріалу, вільне володіє спеціальною термінологією, матеріал викладено послідовно, із застосуванням теоретичних знань з різних дисциплін для розв'язання практичних завдань, але у відповіді є певні неточності, які не призводять до помилкових висновків і рішень.
3 бали	Здобувач в основному правильно розв`язує практичне завдання, але викладає матеріал неповно, не завжди послідовно; відчуває певні труднощі у застосуванні теоретичного матеріалу для виконання практичних завдань; помиляється у застосуванні професійної термінології.
2 бали	Здобувач поверхнево робить аналіз практичної ситуації; викладає матеріал неповно, не завжди послідовно; не може коректно застосувати теоретичний матеріал для виконання практичних завдань; помиляється в застосуванні професійної термінології.
1 бал	Здобувач не володіє навичками застосування набутих знань для виконання практичних завдань; не володіє професійною термінологією та розв`язує завдання некоректно.
0 балів	Здобувач взагалі не дає відповіді на практичне завдання.

5. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ

Не передбачається.

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 264 с.
2. Варій М.Й. Загальна психологія: Підручник. – К.: «Центр учбової літератури». – 2007. – 326 с.
3. Вікова і педагогічна психологія / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, 3. В. Огороднійчук та ін., - 2-е вид., допов. -К.: Каравела, 2009. - 400 с.

4. Вітюк Н.Р. Психологія конфлікту: навчально-методичний посібник для проведення семінарських занять у вищих навчальних закладах. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2008. – 176 с.
5. Выготский Л. С. Проблема возраста // Собрание сочинений: в 6 т. - М., 1984. - Т. 4. - С. 244-256.
6. Гальперин П.Я., Ждан А.Н. История психологии. – М.: Акад. проект Деловая книга, 2002.
7. Гальчук О. Я. Клінічна психологія : навчальний посібник. – К.: Атіка, 2012. – 216 с.
8. Галян І. М. Психодіагностика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. – К. : Академвидав, 2009. – 464 с.
9. Гірник А., Бобро А. Конфлікти: структура, ескалація, залагодження. – К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2003. – 284 с.
10. Долинська Л.В., Матяш-Заяц Л.П. Психологія конфлікту. Навчальний посібник. — К.: Каравела, 2011. — 304 с.
11. Дрозденко К. С. Загальна психологія в таблицях і схемах: Навч. посібник. – К.:ВД „Професіонал", 2004.
12. Загальна психологія: Навч. посібник / О.Скрипченко, Л.Долинська, З.Огороднійчук та інш. - К.: "А.П.Н.", 1999. - 436 с.
13. Загальна психологія: Підруч. для студентів вищ. навч. закладів. / С.Д.Максименко, В.О.Зайчук, В.В.Клименко, В.О.Соловієнко. За загальною редакцією акад.. С.Д.Максименка - К.: Форум, 2000. - 543 с.
14. Заброцький М. М. Вікова психологія. -К.: МАУП, 1998.-89 с.
15. Зейгарник Б.В. Патопсихология : Учебное пособие.- М.: Академия, 1999.- 208 с.
16. История зарубежной психологии конца XIX-нач. XX века. Хрестоматия. – Изд-во: Флинта, МПСИ, – 2009. – 136 с. (Серия: Библиотека зарубежной психологии)
17. Конопляста С.Ю., Сак Т.В. Логопсихологія: Навч.посіб.К: Знання, 2010. - 293 с.
18. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія. - Київ, 1995.- 367 с.
19. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. - К, 1989. - 608 с.
20. Крэйг Г. Психология развития. - СПб.: Питер, 2000. - 992 с.
21. Корнев М. Н., Коваленко А. Б. Соціальна психологія. — К.: Вид-во Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, 1995. — 248 с.
22. Корольчук М. С. Психодіагностика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Ніка-Центр, 2007.–400 с.
23. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія : (курс лекцій) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.. - К. : Центр навч. л-ри, 2005. - 128 с.
24. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. – К.: „Центр навчальної літератури", 2004. – 272 с.
25. Максимова Н. Ю., Мілютіна К. Л., Піскун В. М. Основи дитячої патопсихології. – К.: Главник, 2008. – 160 с.
26. Максименко С. Д. Ґенеза здійснення особистості. – К.: Видавництво ТОВ «КММ», 2006. – 240 с. – Библиогр.: С. 246-255.
27. Максименко С. Д. Розвиток психіки в онтогенезі: [В 2 т.]. – К.: Форум, 2002. – Т. 1: Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. – 319 с.
28. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2000. – 256 с.
29. Максименко С. Д. Психологічні механізми зародження, становлення та здійснення особистості.- К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2010.
30. Максименко С. Д. Метод дослідження особистості// Практична психологія та соціальна робота. - 2004. -№ 7. - С. 1-9.
31. Маноха І.П., Роменець В.А. Історія психології XX століття: Навчальний посібник для ВНЗ. – К.: Либідь, 2007 – 832 с.
32. Мартиненко І. В. Логопсихологія: курс лекцій. Навчальний посібник. -К.: ДАІ. –2014. – 100с.
33. Махній М.М. Історія психологічної думки : навч. посібник. Чернігів, 2010. – 256 с.

34. Марцинковская Т.Д История психологии. М.: Академия, 2009. – 544 с.
35. Мірошник З.М., Онищенко І.В. Психологія особистості: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг : КПІ, 2012. – 184 с.
36. Міщиха Л.П. Психологія творчості. Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Гостинець, 2007. – 448 с.
37. Москалець В.П. Психологія особистості: навч.посібн. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 262 с.
38. Орбан – Лембрик Л. Соціальна психологія. – К.: Либідь, 2004.
39. Павелків Р.В. Вікова психологія. Вікова психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл.. К.: Кондор, 2011. - 468 с.
40. Патопсихологія: навчальний посібник / Х. Турецька, Т. Гурська. Тернопіль: Навчальна книга, 2015. — 160 с.
41. Пірен М.І. Конфліктологія: Підручник. – К.: МАУП, 2003. – 360 с
42. Примуш М.В. Конфліктологія. Навчальний посібник. - К.: ВД "Професіонал", 2006. - 288 с.
43. Психологія вирішення конфліктів: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / В.О.Джелалі. - Х. -К., 2006. - 320 с.
44. Психологія особистості : навчальний посібник / О.Б. Столяренко . – Кам'янець-Подільський : ПП "Медобори-2006", 2012 . – 219 с.
45. Психологія особисті / С.Д. Максименко, К.С. Максименко, М.В. Папуча. – К.: Вид-во ТОВ «ККМ», 2007. – 295 с.
46. Роменець В. А. Психологія творчості: Навч. посібник. 2-ге вид., доп. – К.: Либідь, 2001. – 288 с.
47. Роменець В. А., Маноха І. П. Історія психології XX століття. Навч. посібник. – К: Либідь, 1999. – 992 с. 47.
48. Смульсон М. Л. Психологія розвитку інтелекту. – К.: Інститут психології імені Г. С. Костюка АПН України, 2001. – 276 с.
49. Савчин М. В. Вікова психологія / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. - К. : Академвидав, 2006. - 360 с.
50. Семиченко В. А. Психологія особистості. - К.: Вид. О. М. Ешке, 2001. — 427 с.
51. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Загальна психологія. Навч. посіб. - Київ «Центр учбової літератури», 2012 р. - 296 с.
52. Скребець В. О. Основи психодіагностики : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Видав. дім "Слово", 2003. – 192 с.
53. Таран О.П. Психологічна готовність дитини до школи. – К. : Шк. світ, 2010. – 128 с.